

СЛОВО ПРО ЮВІЛЯРА – ГЛАДИШЕВСЬКИЙ РОМАН ЄВГЕНОВИЧ

*У науку немає коротких шляхів
(Японська мудрість)*

Роман Євгенович Гладисhevський – талановита особистість, відомий український вчений у галузі кристалохімії неорганічних сполук та матеріалознавства, доктор хімічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік АН ВШ України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, Заслужений діяч науки і техніки України, професійний організатор та керівник, завідувач кафедри неорганічної хімії, проректор з наукової роботи Львівського національного університету імені Івана Франка.

Народився Роман Гладисhevський 19 вересня 1958 р. у Львові в родині хіміків Євгена та Тетяни Гладисhevських. Згодом – середня школа № 4, навчання на хімічному факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка, який з відзнакою закінчив 1980 р. та отримав кваліфікацію “Хімік. Викладач хімії”. Під час навчання Роман Гладисhevський плідно займався науковою роботою у студентському гуртку кафедри неорганічної хімії. У 1981 р. отримав медаль АН УРСР за найкращу студентську роботу. По закінченні навчання працював інженером Науково-дослідного інституту матеріалів (м. Львів, 1980–1981), у 1982–1988 рр. – аспірант, інженер, старший науковий співробітник кафедри загальної хімії Львівського політехнічного інституту. Кандидатську дисертацію Роман Євгенович захистив у Московському державному університеті ім. М. В. Ломоносова (1987 р.). У 1988–1990 рр. працював старшим науковим співробітником кафедри фізики напівпровідників Львівського державного університету імені Івана Франка. У подальшому – наукове стажування та праця за кордоном (1990–1997). Роман Гладисhevський працював науковим співробітником лабораторії кристалографії та кафедри фізики твердого тіла Женевського університету (Швейцарія), професором лабораторії структури матеріалів Університету Савуа (м. Ансі, Франція). У 1997 р. вступив у докторантуру кафедри неорганічної хімії Львівського державного університету імені Івана Франка, 2001 р. захистив докторську дисертацію на тему

“Інтерметаліди та оксиди: від ідеальної до реальної кристалічної структури”. З 2000 р. Роман Євгенович працює на кафедрі неорганічної хімії Львівського національного університету імені Івана Франка. У 2000–2005 рр. – на посаді доцента (вчене звання доцента присвоєно 2004), з 2006 р. обіймає посаду завідувача цієї кафедри. Вчене звання професора присвоєно у 2008 році. У 2012 р. Роман Євгенович обраний членом-кореспондентом Національної академії наук України за спеціальністю “Кристалохімія”. З 2014 р. – проректор з наукової роботи Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукова діяльність професора Р. Є. Гладішевського спрямована на систематичні дослідження взаємодії компонентів у металічних системах, вивчення діаграм стану, прогнозування сполук з певним складом і структурою, дослідження кристалічної структури інтерметалічних сполук, встановлення взаємозв'язку між складом, структурою та властивостями неорганічних сполук, зокрема інтерметалідів та високотемпературних надпровідників, і скерована на подальше зміцнення наукової школи “Кристалохімія”, яку він очолює з 2006 р. Особливу увагу Роман Євгенович приділяє дослідженню алюмінідів, галідів, силіцидів і германідів рідкісноземельних елементів та багатокомпонентних купратів. Брав участь у вивченні фазових рівноваг у 95 багатокомпонентних системах, синтезував 650 нових неорганічних сполук, визначив їх кристалічну структуру, відкрив понад 80 нових структурних типів, дослідив електричні, магнітні, оптичні властивості синтезованих сполук. У складі колективу авторів 2008 р. став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки (“Інтерметаліди, гідриди та оксиди як основа нових енергоощадних матеріалів”). Р. Є. Гладішевський класифікував структурні типи неорганічних сполук (“Gmelin Handbook of Inorganic and Organometallic Chemistry”) та високотемпературні надпровідники (“Academic Press”), запропонував кристалохімічний алгоритм експериментальних досліджень діаграм стану багатокомпонентних металічних систем, нові схеми взаємозв'язків між структурними типами та нові методи структурного аналізу з урахуванням особливостей реальних структур, розробив нові підходи для визначення валентного стану атомів в інтерметалідах, нові методи синтезу надпровідної кераміки, сформулював закономірності виникнення структурних модуляцій та технології виготовлення надпровідних стрічок, створив нові матеріали на основі інтерметалідів.

Плідну наукову роботу професора Р. Є. Гладішевського відображено у його монографіях, наукових статтях та тезах доповідей на конференціях. Роман Євгенович співавтор багатьох монографій видавництва “Landolt-Börnstein” і “Walter de Gruyter” (Німеччина), присвячених систематиці кристалічних структур неорганічних сполук. Опублікував у співавторстві 22 монографії, понад 750 наукових статей та тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських конференціях, одержав десять патентів. Керує науково-дослідними темами за рахунок коштів Державного бюджету, грантами Міжнародного центру дифракційних даних (ICDD, США) та Компанії “Матеріал. Фази. Дані. Система” (MPDS, Швейцарія), спільними дослідженнями з вченими Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В. І. Вернадського НАН України (м. Київ), Інституту проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича НАН України (м. Київ), Технічного університету (м. Мюнхен, Німеччина), Інституту низьких температур і структурних досліджень ім. В. Тшебятівського ПАН (м. Вроцлав, Польща), Університету Савуа (м. Ансі, Франція), Карлового університету (м. Прага, Чехія), Женевського університету (Швейцарія) у галузі кристалохімії неорганічних сполук.

Професор Р. Є. Гладішевський читає лекції з дисциплін “Неорганічна хімія” і “Кристалохімія”, розробив курси “Методи визначення кристалічної будови речовини”, “Прикладна кристалохімія”, “Фізичні властивості неорганічних матеріалів” для студентів хімічного факультету ЛНУ ім. Івана Франка; викладав лекційний курс “Кристалографія” в Університеті Савуа (м. Ансі, Франція). Підготував 27 навчально-методичних розробок, у тім числі посібники з кристалохімії українською, англійською та французькою мовами. За його редакцією вийшов практикум “Методика викладання хімії”. Систематично керує магістерськими роботами. Керівник 14 кандидатських і докторських дисертацій, захищених у Львівському університеті, та співкерівник п’яти дисертацій, захищених за кордоном. Неодноразово виступав з пленарними доповідями на міжнародних конференціях.

Роман Євгенович проводить активну громадську діяльність. Він член бюро Наукової ради з проблеми “Неорганічна хімія” НАН України, керівник наукової секції хімії Західного наукового центру НАН України та МОН України, член Експертної ради з питань проведення експертизи дисертаційних робіт МОН України з хімічних наук, член секції за фаховим напрямом “Хімія” Наукової ради Міністерства освіти і науки України, член Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, голова Комітету кристалografів України, представник України в Міжнародній спілці кристалografів та Європейській кристалografічній асоціації, член Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, член Вченої ради хімічного факультету Львівського університету, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, віце-президент Львівської обласної Малої академії наук учнівської молоді, почесний амбасадор Львова (2016–2018). Співзасновник українсько-шведської Науково-консультативної компанії “Структура-властивості” (2001). Головний редактор міжнародного журналу “Chemistry of Metals and Alloys – Хімія металів і сплавів”, заступник головного редактора журналу “Праці Наукового товариства імені Шевченка”, член редколегії “Вісника Львівського університету, серія хімічна” та багатьох інших фахових видань. Голова організаційних комітетів International Conference on Crystal Chemistry of Intermetallic Compounds, Школи молодих науковців “Дифракційні методи визначення будови речовини”, Науково-методичної конференції “Сучасні тенденції навчання хімії”, Всеукраїнського конкурсу юних дослідників “Кристали” імені Євгена Гладішевського, голова локальних організаційних комітетів візних сесій Наукової ради з проблеми “Неорганічна хімія” НАН України “Альтернативна хімічна енергетика” (2006), “Сучасні проблеми хімії неорганічних речовин і матеріалів цивільного і подвійного призначення” (2015), XVII Української конференції з неорганічної хімії за участю закордонних вчених, присвяченої 90-річчю заснування НАН України (2008), член наукових комітетів International Conference on Solid Compounds of Transition Elements та International Conference on Oxide Materials for Electronic Engineering – fabrication, properties and application.

За визначні досягнення у розвитку фундаментальних та прикладних наукових досліджень, підвищення міжнародного авторитету української науки Президія Національної академії наук України (вересень 2018 р.) нагородила проректора з наукової роботи Львівського університету, члена-кореспондента НАН України, професора Романа Гладішевського відзнакою “За наукові досягнення”. У травні цього ж року родині Гладішевських присвоєно почесне звання “Шляхетна львівська родина”.

З нагоди Дня Соборності України (січень 2019) за значний особистий внесок у державне будівництво, соціально-економічний, науково-технічний, розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення та багаторічну сумлінну працю Гладисевський Роман Євгенович отримав державну нагороду – Заслужений діяч науки і техніки України.

Нехай Ваша активна громадянська позиція, вірність обраній справі сприятимуть подальшій підготовці висококваліфікованих фахівців та розвитку української науки. Щоб усе зроблене з душею та натхненням поверталось до Вас сторицею.

Зіновія Шпирка
кандидат хімічних наук, доцент кафедри неорганічної хімії